

لنفوسیت B و T به حساب می‌آید و به عنوان سایتوکاین لنفوماتوپوئتیک شناخته می‌شود (۱۲ و ۱۳). اینترلوکین-۷ در سال ۱۹۸۸ در نتیجه اثرش در افزایش رشد پیش‌سازهای سلول‌های B در شرایط آزمایشگاه کشف گردید (۱۴). موش‌هایی که از لحاظ ژنتیکی دارای نقص در بیان اینترلوکین-۷ و یا ژن‌های IL-7R هستند فاقد سلول‌های B و T می‌باشند.

سلول‌های B, T و NK از پیش‌سازهای مشتق از مغز استخوان منشاء می‌گیرند (۱۶ و ۱۵). پیش‌سازهای که به تیموس مهاجرت کرده و پیام‌هایی را از طریق گیرنده‌های Notch دریافت می‌کنند، به رده سلولی T متعهد می‌شوند (۱۷). در مطالعه حاضر بر روی تمایز سلول‌های بنیادی جنینی موش به رده لنفوئیدی در محیط فاقد لایه تغذیه کننده با استفاده از فاکتورهای رشد اینترلوکین-۷ و لیگاند FLT3 تاکید شده است.

روش بررسی

در این مطالعه از سلول‌های بنیادی جنینی موشی (CGR8, Iran) stem cell technology research center استفاده گردید.

جهت کشت این سلول‌ها از محیط کشت DMEM-F12 (Invitrogen, USA) حاوی ۱۰٪ (KSR) Knockout Serum replacement (Invitrogen, USA) ۲mM ال‌گلوتامین (Invitrogen, USA)، ۰/۱ میلی مولار بتا مرکاپتواتانول، ۰/۱ میلی مولار اسیدهای آمینه غیرضروری (Invitrogen, USA)، 100U/ml استرپتومایسین و 100µg/ml پنی سیلین (Invitrogen, USA) و ۱۰۰۰U/ml فاکتور ممانعت از تمایز (Leukemia Inhibitory Factor) (LIF) (Sigma, USA) استفاده گردید. سلول‌های مذکور در فلاسک T۲۵ آغشته شده به ژلاتین ۰/۲٪ بر روی لایه تغذیه کننده از جنس فیبروبلاست جنینی موش (Mouse Embryonic Fibroblast (MEF)) غیر فعال شده

می‌باشند (۳ و ۴). این سلول‌ها از توده داخل سلولی بلاستوسیت روز ۳/۵ منشاء می‌گیرد (۵ و ۶). در بیشتر مطالعات از سیستم کشت مشترک با سلول‌های استرومایی موش جهت تمایز سلول‌های بنیادی به رده دلخواه استفاده گردیده است. از آنجایی که این سیستم کشت سلولی همراه با معایبی می‌باشد، بنابراین محققان در تلاش برای حذف لایه پشتیبان یا تغذیه کننده برآمدند. این معایب شامل امکان انتقال آلودگی از سلول‌های لایه پشتیبان به سلول‌های بنیادی تمایز یافته و ترشح فاکتورهای نامشخص و ناشناخته از این سلول‌ها که سبب عدم توانایی در شناخت فاکتورهای دخیل در تمایز سلول‌های بنیادی جنینی می‌گردد، می‌باشند. از آنجایی که یکی از کاربردهای سلول‌های بنیادی جنینی استفاده از خود این سلول‌ها و مشتقات آنها (از جمله گلبول‌های قرمز، پلاکت‌ها و سلول‌های لنفوسیتی) در سلول درمانی و برای پیوند می‌باشد، عدم استفاده از لایه تغذیه کننده این امکان را فراهم می‌کند که تاثیر عوامل ناخواسته بر مکانیسم‌های مولکولی و سلولی تمایز حذف گردیده و به جای آن اثر عواملی مانند فاکتورهای رشد، داروها و یا سایر مواد شیمیایی مورد بررسی قرار گیرد (۷ و ۸).

در بیشتر مطالعات از سیستم کشت مشترک رده سلولی OP9، که رده سلولی استرومایی مشتق از موش بوده و فاقد قدرت ترشح M-CSF می‌باشد، جهت تمایز به رده لنفوئیدی استفاده شده است (۹-۱۱). لنفوپوئز به پروسه‌ای اطلاق می‌گردد که طی آن اجزای سلولی سیستم ایمنی یعنی سلول‌های B، T و سلول‌های کشنده طبیعی و سلول‌های دندریتیک خاص، طی تمایز هماتوپوئتیک ایجاد می‌شوند. این سلول‌ها مسئول تولید آنتی بادی، کشندگی وابسته به سلول مستقیم سلول‌های توموری و آلوده به ویروس و تنظیم پاسخ ایمنی می‌باشند. در لنفوپوئز موش بالغ اینترلوکین-۷ سایتوکاینی ضروری برای تکامل

اجسام شبه جنینی تشکیل شده بعد از روز ۷ به پلیت ۲۴ خانه انتقال یافت. تمایز در ۴ گروه مختلف در روزهای ۷ و ۱۴ به شرح زیر مورد بررسی قرار گرفت:

(۱) ایترلوکین-۷

(۲) ایترلوکین-۷ + FLT-3

(۳) FLT-3

(۴) گروه کنترل منفی که هیچگونه فاکتور رشدی دریافت نکردند.

محیط مورد استفاده در تمایز محیط (PAA, Austria)IMDM به همراه ۱۵٪ FBS و ۲ میلی مولار اسید آمینه غیرضروری است.

بعد از تمایز استخراج RNA با استفاده از کیت کیازول (Qiazole, CA) بر طبق پروتکل شرکت سازنده انجام گرفت. به دنبال آن سنتز cDNA با استفاده از کیت (Takara, Japan) بر طبق پروتکل شرکت سازنده انجام گرفت. RNA استخراج شده در روزهای ۷ و ۱۴ جهت بررسی مارکرهای CD25 و CD19 و CD3 به عنوان مارکرهای رده لنفوئیدی به کمک روش RT-PCR مورد استفاده قرار گرفت. توالی پرایمرهای مورد استفاده در جدول ۱ آورده شده است.

از نظر میتوزی کشت گردیدند. تعویض محیط هر ۲۴ ساعت یکبار انجام می‌گرفت.

سلول‌های فیروبلاست جنینی موش از موش روز ۱۰/۵ حاملگی بر اساس پروتکل جدا گردید. این سلولها در محیط کشت High Glucose Dulbecco's Modified Eagle Medium Fetal Bovine Serum(FBS) ۱۰٪ (DMEM) همراه با (Invitrogen,USA) نگهداری گردید. پاساژ سلول‌های

بنیادی جنینی هر ۳-۵ روز یکبار انجام می‌گرفت.

سلول‌های بنیادی جنینی در شرایط عدم وجود فاکتور ممانعت از تمایز، ساختارهای سه بعدی را تشکیل می‌دهند که تحت عنوان اجسام شبه جنینی اطلاق می‌گردد. تشکیل اجسام شبه جنینی گامی اساسی در تمایز سلول‌های بنیادی جنینی به حساب می‌آید. بعد از اینکه سلول‌های جنینی موش به مرحله پاساژ رسید سلول‌های مذکور جهت تشکیل اجسام شبه جنینی به روش قطره آویزان مورد استفاده قرار گرفت. در این روش ۱۰۰۰-۴۰۰ عدد از سلول‌های بنیادی جنینی در قطراتی در پلیت‌های کشت باکتریال تشکیل گردید. بعد از ۴۸ ساعت این قطرات به وضعیت سوسپانسیون به مدت ۷-۵ روز در محیط فاقد فاکتور ممانعت از تمایز کشت داده شد.

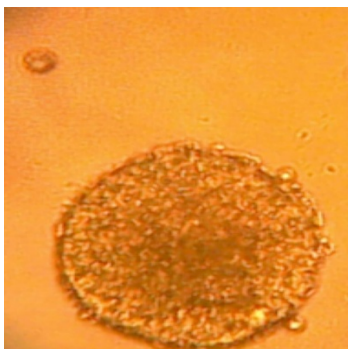
جدول ۱: توالی پرایمرهای مورد استفاده در RT-PCR

Primer	Forward Sequence	Reverse Sequence	Product size
CD19	TTGGGGGTCTCTTGCTTC	TCATTCGCTTCCTTTTCCTTC	256 bp
CD3	ATGGCCAAGAGCTGC	AGAATACAGGTCCCGCT	384bp
CD25	AGCAGGATGGAGAATTACAG	TCAGAGCCCTTTAGTTTTAC	227bp
β -actin	GTGGGCCGCTCTAGGCACCA	CTCTTTGATGTCACGCAG	170bp

یافته ها

گردیدند و جهت تمایز به پلیت ۲۴ خانه انتقال یافتند. شکل ۱ تصویری از اجسام شبه جنینی در روز ۷ را نمایش می دهد.

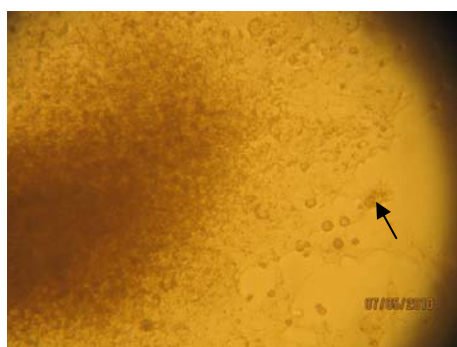
تشکیل اجسام شبه جنینی: اجسام شبه جنینی بعد از گذشت ۷ روز در وضعیت سوسپانسیون جمع آوری

شکل ۱: اجسام شبه جنینی بعد از ۷ روز از زمان جدا کردن سلولهای از روی لایه تغذیه کننده

چسبیده و در روز ۷ شواهدی از تمایز سلولهای بنیادی جنینی به رده هماتوپوئیتیک مشاهده گردید (شکل ۲).

شواهدی از تمایز سلولهای جنینی موش به سلولهای هماتوپوئیتیک اجسام شبه جنینی انتقال یافته به پلیت به کف پلیت

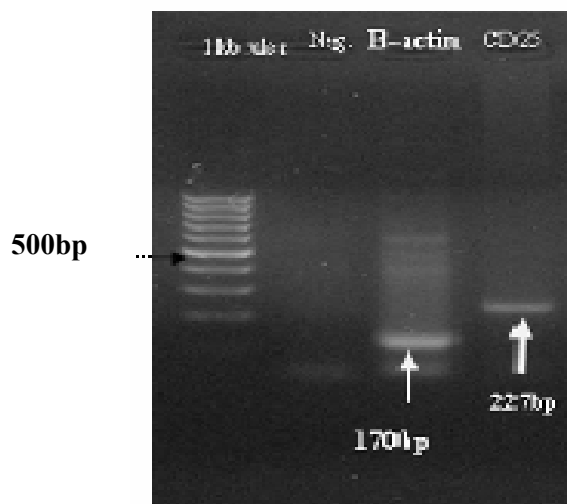

شکل ۲: سلول های گرد شده از کنار توده سلولی نشان دهنده سلول های هماتوپوئیتیک می باشد. سلول های گرد شده با فلش نشان داده شده است.

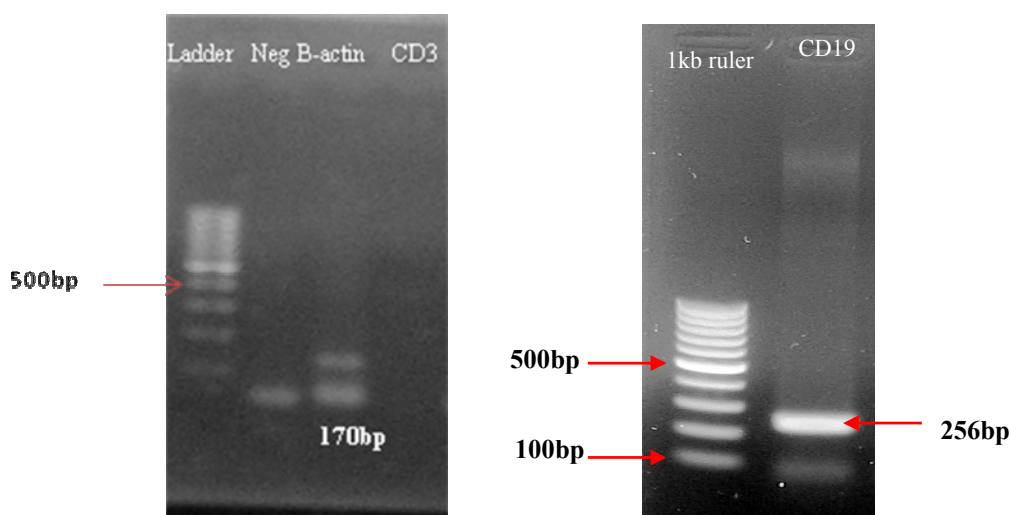
تمایز به سلولهای رده لنفوئیدی

بعد از ۱۴ روز مثبت می گردد (شکل ۳ و ۴-الف). بررسی مربوط به CD3 در شکل ۴-ب آورده شده است.

بررسی های انجام گرفته بر روی RNA استخراج شده از سلولهای تمایز یافته به کمک تکنیک RT-PCR در روزهای ۷ و ۱۴ نشان داد که بیان CD19 و CD25

شکل ۳: تصویر مربوط به باند CD25 بعد از ۱۴ روز تمایز. β-actin به عنوان کنترل داخلی استفاده گردیده است

شکل ۴: الف- تصویر مربوط به باند CD19 در ۱۴ تمایز، ب- عدم مشاهده باند مربوط به CD3 باند 170 bp مربوط به β-Actin می‌باشد. β-Actin به عنوان کنترل داخلی مورد استفاده قرار گرفته است

بحث

از سلول‌های استرومایی به عنوان لایه تغذیه کننده انجام شده است.

در تمامی مطالعات انجام شده از سلول‌های استرومایی OP9 به عنوان لایه تغذیه کننده استفاده گردیده است (۲۰-۱۸). رده OP9 به علت عدم توانایی در تولید M-CSF با استفاده از دستکاری ژنتیکی سبب

این مطالعه با هدف تمایز سلول‌های بنیادی جنینی به رده لنفوئیدی صورت گرفته است. در این مطالعه برای ایجاد تمایز سلول‌های بنیادی جنینی موش به رده لنفوئیدی از محیط کشت فاقد لایه تغذیه کننده استفاده گردید. در حالیکه در مطالعات گذشته برای تمایز سلول‌های بنیادی جنینی به سلول‌های خونساز

سلولهای ایجاد شده به این روش دارای منشا Pro-B و Pro-T بوده و قادر به نوسازی اجزای لنفوئیدی موشهای دارای نقص SCID بودند. در مطالعه دیگری که در سال ۲۰۰۳ De Pooter و همکارانش انجام گرفت از کشت همزمان سلولهای بنیادی جنینی با سلولهای استرومایی OP9 استفاده گردید و این گروه نشان دادند که سلولهای OP9 به شکل کارآمدی قادر به حمایت از لنفوئوز در شرایط آزمایشگاه می‌باشد. این سلولهای ایجاد شده از طریق مارکر سطحی FLK-1 (VEGFR-2) شناسایی می‌گردند (۲۲).

مطالعه دیگری که توسط Juan Carlos-Pflucker و همکارانش (۲۰۰۴) انجام گرفت، نیز از همان سیستم کشت مشترک سلولهای بنیادی جنینی با سلولهای استرومایی استفاده گردید (۲۳). این گروه از سلولهای OP9 که قادر به بیان لیگاند Delta-1 (DL-1)، رسپتورهای Notch بودند استفاده نمودند. مسیر پیام‌رسانی Notch فاکتور ضروری در تمایز سلولهای بنیادی جنینی به رده لنفوئیدی به حساب می‌آیند. در این مطالعه نشان داده شد که تولید سلولهای T وابسته به بیان DL-1 می‌باشند.

در سال ۲۰۰۶ در مقاله مروری که در رابطه با تمایز سلولهای بنیادی جنینی توسط Olsen و همکارانش منتشر گردیده، تنها راه ایجاد سلولهای رده لنفوئیدی را از سلولهای بنیادی جنینی استفاده از سیستم کشت مشترک با سلولهای استرومال بیان نموده است (۹). در سال ۲۰۰۹ مطالعه‌ای بر روی تمایز سلولهای پرتوان القایی (iPS) به رده سلولی T صورت گرفت. در این مطالعه نیز از سلولهای استرومال OP9 جهت تمایز این سلولها به رده T استفاده گردید. این سلولها نیز به عنوان سلولهای شبه جنینی به حساب می‌آیند (۲۴).

تمایز بیشتری از سایر سلولهای استرومایی مغز استخوان دست نخورده به سلولهای خونساز می‌شود. القای تمایز توسط سلولهای تغذیه کننده بوسیله برهم‌کنش سلول- سلول انجام نمی‌گیرد، بلکه سلولهای تغذیه کننده با آزاد کردن فاکتورهای محلول نامشخصی سبب القای تمایز می‌گردد. در مطالعه حاضر از هیچ یک از سلولهای تغذیه کننده استفاده نشد و تمایز سلولهای بنیادی جنینی با استفاده از فاکتورهای رشد در محیط کشت مایع انجام گرفت. از جمله مزیت‌های این روش کشت در مقایسه با سایر روش‌های تمایز این است که در روش‌های دیگر مانند استفاده از یک لایه تغذیه کننده برای حمایت از سلولهای بنیادی جنینی فاکتورهای تمایز دهنده مترشحه از سلولهای تغذیه کننده مشخص نشده و مورد بررسی قرار نگرفته است. این در حالی است که در این روش می‌توان اثر هر یک از فاکتورهای رشد مورد استفاده را بررسی کرد و از طریق آن مکانیسم‌های مولکولی انتقال دهنده پیام داخل سلولی را مورد بررسی قرار داد. مزیت دیگر استفاده از این روش تمایز حذف احتمالی انتقال آلودگی از رده سلولهای تغذیه کننده به سلولهای بنیادی جنینی برای پیوند و استفاده در سلول درمانی است. حذف کردن یا به حداقل رساندن احتمال آلودگی بوسیله پاتوژن‌ها دارای اهمیت بسیاری می‌باشد. علاوه بر این استفاده از لایه تغذیه کننده ممکن است خود به عنوان یک منبع ناخواسته تغییرپذیری در آزمایشات و تحقیقات باشد. در مطالعه انجام گرفته توسط Gutierrez-Ramos و همکارانش در سال ۱۹۹۲، این گروه از سیستمی استفاده نمودند که در آن از کشت همزمان سلولهای بنیادی جنینی با سلولهای مغز استخوان رده RP010 به همراه مخلوطی از اینترلوکین‌های ۳، ۶ و ۷ نو ترکیب با منشا خارجی می‌گردید (۲۱).

نتیجه گیری

از این روش می‌توان در درمان اختلالات مربوط به رده لنفوئیدی استفاده کرد. در مطالعات بعدی میتوان از مقایسه دو روش کشت مشترک با رده سلول استرومایی و بدون استفاده از لایه تغذیه کننده در تمایز سلول‌های بنیادی جنینی به رده لنفوئیدی استفاده نمود. همچنین می‌توان بیان کمی مارکرهای رده لنفوئیدی را با استفاده از qRT-PCR ارزیابی نمود.

در بررسی حاضر نشان داده شد، که سلول‌های بنیادی جنینی موش دارای این توانایی هستند که در شرایط فاقد لایه تغذیه کننده در حضور فاکتورهای رشد اینترلوکین-۷، FLT-3 ligand به سلول‌های رده لنفوئیدی تمایز یابد. هیچگونه گزارشی از تمایز این سلول‌ها به رده لنفوئیدی در شرایط فاقد لایه تغذیه کننده وجود ندارد و در تمام موارد این تمایز در حضور لایه تغذیه کننده انجام گرفته است.

منابع

1. Keller G. Embryonic stem cell differentiation: emergence of a new era in biology and medicine. *Genes Dev* 2005 May 15; 19(10): 1129-55.
2. Denham M, Conley B, Olsson F, Cole TJ & Mollard R. Stem cells: An overview. Available at: <http://www.currentprotocols.com/WileyCDA/CPUnit/refId-cb2301.html>. 2005.
3. Keller GM. In vitro differentiation of embryonic stem cells. *Curr Opin Cell Biol* 1995 Dec; 7(6): 862-9.
4. Smith AG. Embryo-derived stem cells: of mice and men. *Annu Rev Cell Dev Biol* 2001; 17(1): 435-62.
5. Evans MJ & Kaufman MH. Establishment in culture of pluripotential cells from mouse embryos. *Nature* 1981 Jul 9; 292(5819): 154-6.
6. Martin GR. Isolation of a pluripotent cell line from early mouse embryos cultured in medium conditioned by teratocarcinoma stem cells. *Proc Natl Acad Sci USA* 1981 Dec; 78(12): 7634-8.
7. Wobus AM & Boheler KR. Embryonic stem cells: prospects for developmental biology and cell therapy. *Physiol Rev* 2005 Apr; 85(2): 635-78.
8. Ying QL, Wray J, Nichols J, Batlle-Morera L, Doble B, Woodgett J, et al. The ground state of embryonic stem cell self-renewal. *Nature* 2008 May 22; 453(7194): 519-23.
9. Olsen AL, Stachura DL & Weiss MJ. Designer blood: creating hematopoietic lineages from embryonic stem cells. *Blood* 2006 Feb 15; 107(4): 1265-75.
10. Awong G, Herer E, La Motte-Mohs RN & Zuniga-Pflucker JC. Human CD8 T cells generated in vitro from hematopoietic stem cells are functionally mature. *BMC Immunol* 2011; 12(1): 22.
11. Mohtashami M, Shah DK, Nakase H, Kianizad K, Petrie HT & Zuniga Pflucker JC. Direct comparison of Dll1- and Dll4-mediated Notch activation levels shows differential lymphomyeloid lineage commitment outcomes. *J Immunol* 2010 Jul 15; 185(2): 867-76.
12. Fry TJ & Mackall CL. The many faces of IL-7: from lymphopoiesis to peripheral T cell maintenance. *J Immunol* 2005 Jun 1; 174(1): 6571-6.
13. Akashi K, Reya T, Dalma-Weiszhausz D & Weissman IL. Lymphoid precursors. *Curr Opin Immunol* 2000 Apr; 12(2): 144-50.

14. Namen AE, Lupton S, Hjerrild K, Wignall J, Mochizuki DY, Schmierer A, et al. Stimulation of B-cell progenitors by cloned murine interleukin-7. *Nature* 1988 Jun 9; 333(6173): 571-3.
15. Milne CD & Paige CJ. IL-7: a key regulator of B lymphopoiesis. *Semin Immunol* 2006 Feb; 18(1): 20-30.
16. Jensen CT, Kharazi S, Boiers C, Cheng M, Lubking A, Sitnicka E, et al. FLT3 ligand and not TSLP is the key regulator of IL-7-independent B-1 and B-2 B lymphopoiesis. *Blood* 2008 Sep 15; 112(6): 2297-304.
17. Ohishi K, Katayama N, Shiku H, Varnum-Finney B & Bernstein ID. Notch signalling in hematopoiesis. *Semin Cell Dev Biol* 2003 Apr; 14(2): 143-50.
18. Nakano T. In vitro development of hematopoietic system from mouse embryonic stem cells: a new approach for embryonic hematopoiesis. *Int J Hematol* 1996 Dec; 65(1): 1-8.
19. Takakura N, Kodama H & Nishikawa S. Preferential proliferation of murine colony-forming units in culture in a chemically defined condition with a macrophage colony-stimulating factor-negative stromal cell clone. *J Exp Med* 1996 Dec 1; 184(6): 2301-9.
20. Kodama H, Nose M, Niida S & Nishikawa S. Involvement of the c-kit receptor in the adhesion of hematopoietic stem cells to stromal cells. *Exp Hematol* 1994 Sep; 22(10): 979-84.
21. Gutierrez-Ramos JC & Palacios R. In vitro differentiation of embryonic stem cells into lymphocyte precursors able to generate T and B lymphocytes in vivo. *Proc Natl Acad Sci USA* 1992 Oct 1; 89(19): 9171-5.
22. De Pooter RF, Cho SK, Carlyle JR & Zuniga-Pflucker JC. In vitro generation of T lymphocytes from embryonic stem cell-derived prehematopoietic progenitors. *Blood* 2003 Sep 1; 102(5): 1649-53.
23. Schmitt TM, de Pooter RF, Gronski MA, Cho SK, Ohashi PS & Zuniga-Pflucker JC. Induction of T cell development and establishment of T cell competence from embryonic stem cells differentiated in vitro. *Nat Immunol* 2004 Apr; 5(4): 410-7.
24. Lei F, Haque R, Weiler L, Vrana KE & Song J. T lineage differentiation from induced pluripotent stem cells. *Cell Immunol* 2009; 260(1): 1-5.